

70
LV

FACTS

Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra

Gados jauni darbinieki — fakti un skaitļi Pakļaušana riskam un veselības problēmas

Šajā faktu lapā ir sniegts kopsavilkums Eiropas Riska novērošanas centra ziņojumam ⁽¹⁾ par darba drošību un veselības aizsardzību saistībā ar konkrētu risku, nozari vai darbaņēmēju grupu. Šis ziņojums ir daļa no lielāka projekta, kura mērķis ir noteikt topošās tendences un risku darbā jau agrīnā stadijā, lai palīdzētu labāk sadalīt resursus un spēt laicīgāk un efektīvāk iejaukties.

Esošajās izpētēs par darba vides risku, ar kuru sastopas jaunieši, ir dažas metodoloģiskas problēmas ⁽²⁾. Nepietiekama ziņošana var rasties tādēļ, ka gados jauniem darbiniekiem pietrūkst zināšanu par ziņošanas procesu, kā arī viņi vilcinās ziņot par apdraudējumiem un risku. Grūti ir arī iegūt statistiku ES līmenī, kas būtu sadalīta pa vecuma grupām un konkrētiem datiem par gados jaunu darbaņēmēju ⁽³⁾ pakļaušanu riskam, it īpaši attiecībā uz nozarēm un profesijām, kurās visvairāk ir nodarbināti jaunieši. It īpaši tas attiecas uz pakalpojumu, viesmīlības un mazumtirdzniecības nozari. Ir arī vairāki mulsinoši faktori. Piemēram, visaugstākais troksnim pakļauto darbinieku skaits ir būvniecības, rūpniecības, lauksaimniecības un transporta nozarē, bet vislielākais riskam pakļauto darbinieku skaits ir terciārā nozarē (tirdzniecība, personīgie pakalpojumi, izglītība, veselība un sociālais darbs).

Tādēļ šajā ziņojumā ir izmantoti nesalīdzināmie dati, piemēri tikai no vienas dalībvalsts, unikālas izpētes un izpētes, kas neietilpst valstu oficiālajos datos, lai aizpildītu iztrūkstošos datus un parādītu to, cik sarežģīta ir situācija ar gados jaunu darbinieku pakļaušanu riskam.

Pakļaušana riskam

Eiropas un dažu valstu avotu dati liek domāt, ka gados jauni darbinieki vairāk ir pakļauti šādiem fizikālajiem darba faktoriem — troksnis, vibrācija, karstums un aukstums, saskare ar bīstamām vielām.

Jaunieši, kuri strādā viesnīcās, restorānos un būvniecībā, it īpaši ir pakļauti skaļam troksnim. Gados jauni darbinieki ir īpaši uzņēmīgi pret akustiskā šoka traumām, jo tie veido lielu daļu telefona/izsaukuma centrālēs strādājošā darbaspēka.

© Centrālā darba inspekcija, Ekonomikas un darba ministrija, Austrija

Pakļaušana karstumam ir parasta parādība ārtelpu profesijās (lauksaimniecībā un būvniecībā), rūpniecībā un viesnīcu un restorānu nozarē.

Bīstamas vielas ir sastopamas dažādu profesiju darba vidēs, kurās ir nodarbināti gados jauni darbaņēmēji, to skaitā lauksaimniecības un būvniecības ķīmikālijas, tīrīšanas līdzekļi, benzīns, šķīdinātāji un frizētāvās izmantotie produkti.

Saskaņā ar ES un valstu avotu apsekojuma rezultātiem izskatās, ka gados jauni darbaņēmēji vairāk sastopas ar fiziski smaga darba faktoriem (tādiem kā strādāšana piespiedu darba pozās, rīkošanās ar smagām kravām un atkārtoto darbu) nekā darbaspēks caurmērā. Rezultātā gados jauniem darbaņēmējiem ir ievērojams risks iegūt balsta un kustību sistēmas slimības (tostarp sāpes muguras lejasdaļā). Apsekojumi arī liek domāt, ka gados jauni darbaņēmēji ir mazāk informēti par darba vides riskiem.

Tā kā mūsdienās dzīves un darba ritms turpina pieaugt, jauniešiem arvien vairāk ir jāstrādā, ievērojot stingri noteiktus termiņus, turklāt ļoti ātrā tempā. Lai gan apsekojumi liecina, ka jaunieši strādā mazāk stundu nekā vidējā strādājošā populācija, viņi vairāk strādā maiņu darbus, kā arī darba stundas ir neregulārākas.

Gados jauniem darbaņēmējiem, visticamāk, būtu iemesls ziņot par pakļaušanu nevēlamai seksuālai uzmanībai. Jaunas sievietes riskantos darbos viesnīcās un pakalpojumu nozarēs, visticamāk, daudz vairāk ir pakļautas seksuālai uzmācībai.

Veselības problēmas

Nelaimes gadījumi, kas nav letāli

Valstu un Eiropas dati liecina, ka gados jauniem darbaņēmējiem ir lielāks risks ciest nelaimes gadījumā darbavietā. Tomēr nelaimes gadījumu skaits un cēloņi dažādās nozarēs un profesijās ievērojami atšķiras. Saskaņā ar jaunākajiem Eiropas datiem ⁽⁴⁾ nelaimes gadījumu skaits darbā, kuru rezultātā nāve neiestājas, vecuma grupā no 18 līdz 24 gadiem bija vairāk nekā par 40 % augstāks. Izskatās, ka jauni vīrieši ir īpaša riska grupa attiecībā uz drošību darbā.

Letāli nelaimes gadījumi

Saskaņā ar Eiropas rādītājiem kopumā letālo nelaimes gadījumu skaits gados jaunu darbaņēmēju vidū ir zemāks. Šie rezultāti atbilst pierādījumiem no visas pasaules.

Tomēr dažās nozarēs letālu nelaimes gadījumu koeficients gados jaunu darbaņēmēju vidū var būt diezgan augsts. Lauksaimniecībā ir visaugstākais letālu nelaimes gadījumu sastopamības līmenis, tad seko būvniecība, transports un komunikācijas un ražošana. Būvniecības nozarē ir vislielākais gados jaunu darbaņēmēju nāves gadījumu skaits.

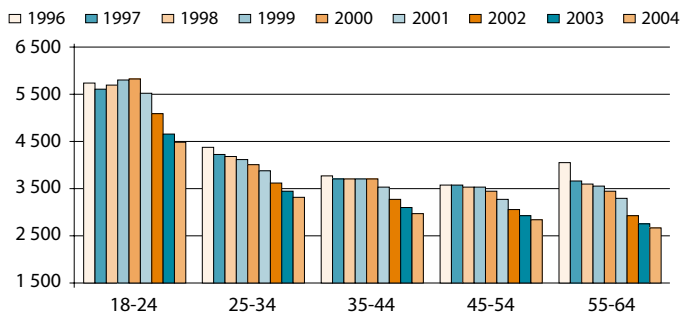
⁽¹⁾ <http://osha.europa.eu/publications/reports/7606507>

⁽²⁾ Breslin, F. C., Day, D., Tompa, E., Irvin, E., Bhattacharyya, S., Clarke, J., Wang, A., Sistemātisks pārskats par riska faktoriem darba traumām jauniešu vidū, Toronto: Darba un veselības institūts, 2005. gads (*Systematic review of risk factors for work injury among youth, Toronto: Institute for Work and Health, 2005.*)

⁽³⁾ Gados jauni darbaņēmēji: 15–24 gadus veci.

⁽⁴⁾ Eiropas statistika par nelaimes gadījumiem darbā (ESAW).

⁽⁵⁾ Lauksaimniecība; apstrādes rūpniecība; elektrības, gāzes un ūdens apgāde; būvniecība; vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; transportlīdzekļu, motociklu, personīgo un māsaimniecības preču remonts; viesnīcas un restorāni; transports, noliktavas un komunikācijas; finansiālā starpniecība; nekustamais īpašums, īre un uzņēmējdarbība.

Standartizēts nelaimes gadījumu sastopamības koeficients 1996.–2004. gadam (vairāk nekā trīs dienas zaudētas, attiecīnot uz 100 000 darbinieku, deviņās galvenajās nozarēs ()), ESAW).

Turklāt uztraucošs ir fakts, ka dažās valstīs arī pieaug nāves gadījumu skaits saistībā ar vardarbību mazumtirdzniecībā, kas veido augstu nāves gadījumu līmeni sieviešu vidū šīnī nozarē.

Arodslimības un veselības problēmas

Gados jauniem darbiniekiem risks iegūt arodslimības vidēji ir zemāks nekā gados vecākiem darba ņēmējiem. Lai arodslimības attīstītos, bieži ir nepieciešama pakļaušana vairāku riska faktoru vienlaicīgai iedarbībai un/vai latentais periods, tādēļ ne vienmēr arodslimības var konstatēt, ja darba ņēmējiem ir darba līgumi uz noteiktu laiku.

Saskaņā ar Eiropas arodslimību statistiku (EODS) galvenās piecas arodslimības 15-35 gadus vecu darba ņēmēju vidū ir alerģiskas reakcijas, ādas kairinājums, plaušu slimības, infekciju slimības un balsta un kustību aparāta slimības. 1999. gadā par 86,5 % no visām pašpārskata veselības problēmām, kas radušās plaušu slimību rezultātā un kā rezultātā darba ņēmējs divas nedēļas nebija darbā, ziņoja gados jauni darba ņēmēji, kuri jaunāki par 25 gadiem. Gandrīz par pusi no visām pašpārskata veselības problēmām, kas radušās stresa, depresijas un nemiera rezultātā un kā rezultātā darba ņēmējs divas nedēļas nebija darbā, ziņoja gados jauni darba ņēmēji, kuri jaunāki par 25 gadiem (48,9 %).

Lai gan šie rezultāti neatpoguļo precīzus datus par gados jauniem darba ņēmējiem, norādi tie dod. Piemēram, dermatīts, augšdelmu problēmas un stress ir daži no dominējošajiem ar darbu saistītu slimību cēloņiem mazumtirdzniecībā.

Profilakses un izpētes vajadzības

Iespējamie iemesli augstākam darba nelaimes gadījumu koeficientam un veselības problēmām, kas minētas iepriekš, ir: gados jaunu darba ņēmēju pieredzes trūkums, fiziskā un psiholoģiskā brieduma trūkums, informācijas trūkums par darba drošību un veselības aizsardzību un darba devēju nespēja šos faktorus mainīt, nodrošinot pienācīgu apmācību, uzraudzību un aizsardzības pasākumus, kā arī nodrošinot jaunajiem piemērotus darba apstākļus. Ar darbu saistītais risks, kuram pakļauti gados jauni darba ņēmēji, ir jāuztver nopietni. Daudzi riska faktori vēl aizvien tiek saistīti ar jauniešu nepiesardzīgo uzvedību vai īslaicīgu iesaistīšanos darbā.

© Eiropas Kopiena, 2006

Izglītībā un apmācībā, kā arī ikdienas darbavietas praksē ir jāveic speciāli mērķtiecīgi pasākumi.

Daži pētījumi arī norāda uz to, ka rehabilitācijas pasākumi nav īpaši paredzēti gados jauniem darba ņēmējiem, savukārt neilgais laiks, ko gados jauni darba ņēmēji patērē veselības atgūšanai, varētu arī norādīt uz to, ka jaunieši neapzinās risku, kuram tiek pakļauti, kā arī riska iedarbības sekas.

Zinot, kur strādā jaunieši, var secināt, ka šajās nozarēs nepieciešama palīdzība, nodrošinot darba drošības un veselības aizsardzības (DDVA) apmācību un preventīvos pasākumus. Zinot galvenos riska faktorus, ir nepieciešams vairo informāciju par šiem veselības riska faktoriem gados jaunu darbinieku un darba devēju vidū.

Daži ieteikumi izpētei un praksei:

- nosakiet nozares, kurās gados jauni darbinieki ir visvairāk apdraudēti;
- nosakiet visizplatītākos riska faktorus, lai vairotu informāciju par tiem darba devēju un pašu gados jaunu darbinieku vidū;
- vērsieties pie nodarbinātības aģentūrām, lai vairotu informāciju par riska faktoriem, kuriem tiek pakļauti gados jauni darba ņēmēji;
- apmāciet darba inspektoros par to, kur visvairāk ir nodarbināti gados jauni darbinieki un ar kādu risku viņi sastopas;
- ņemiet vērā gados jauno darbinieku īpašo grupu īpašās vajadzības (vīrietis/sieviete, migrants u.tml.);
- pievērsiet īpašu uzmanību nepilnas darba dienas darbiniekiem un pagaidu darbiniekiem. Padomies ir jāmin, cik svarīgi ir pievērst īpašu uzmanību gados jauniem darba ņēmējiem; darba devējiem, darba inspektoriem un preventīvajiem dienestiem ir jāsniedz konkrētas pamatnorādes;
- iekļaujiet jautājumus par gados jauniem darbiniekiem pamatnorādēs par maiņu darbu;
- izmainiet traumēto darbinieku rehabilitācijas un nodarbinātības spēju politikas, iekļaujot tajās gados jaunus darbiniekus;
- iekļaujiet DDVA izglītībā. It īpaši svarīgi tas ir tiem jauniešiem, kuri uzsāk riskantus darbus, bet ir grūti aizsniedzami un nesāņem pienācīgu apmācību darbā.

Plašāka informācija

Šis ziņojums veicina arī Aģentūras gada kampaņu, kas 2006. gadā bija veltīta gados jaunu darbinieku aizsardzībai darbā. Ar saukli "Drošs sākums" vairāk nekā 30 valstis aktīvi piedalījās Eiropas lielākajā DDVA kampaņā, kas domāta gados jaunu darbinieku aizsardzībai.

Informācija par nodarbinātību un galvenajām nozarēm, kurās ir nodarbināti gados jauni darba ņēmēji, ir apkopota faktu lapā Nr. 69: **Gados jauni darbinieki — fakti un skaitļi: jauniešu nodarbinātība.**

Papildu informācija par gados jaunu darbinieku drošību ir pieejama: <http://ew2006.osha.europa.eu/>

Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra

Gran Vía, 33, E-48009 Bilbao

Tālrunis (+34) 94 479 43 60; Fakss (+34) 94 479 43 83

E-pasts: information@osha.europa.eu

© Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra. Pavairošana ir atļauta, norādot avotu. Printed in Belgium, 2007

